

УДК 336.657

А. В. Скуміна,
К. В. Ломака,
О. С. Ангелова,

Миколаївський державний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті розглянуто проблеми обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах та запропоновані способи їх вирішення.

Ключові слова: облік, виробничі запаси, сільськогосподарські підприємства, автоматизація.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Запаси є важливою обліково-економічною категорією та об'єктом бухгалтерського обліку. Вагоме місце в оборотних активах займають виробничі запаси, вони беруть участь у формуванні кінцевого продукту діяльності підприємства та входять до вартості його власного капіталу. Основною умовою здійснення господарської діяльності аграрних підприємств є достатній обсяг та раціональне використання виробничих запасів, за рахунок яких вони функціонують, забезпечуючи подальший розвиток суспільних економічних відносин.

Враховуючи високий рівень конкуренції, постійні зміни взаємовідносин між виробниками, постачальниками, покупцями й державою, однією з основних умов отримання прибутку сільськогосподарськими підприємствами є якість управління виробничими запасами, що здійснюється на підставі оперативної та достовірної інформації. Основним джерелом формування оперативної та достовірної інформації є система бухгалтерського обліку.

У процесі реформування вітчизняної системи бухгалтерського обліку та прийняття національних стандартів змінюються вимоги до обліку виробничих запасів, а також розкриваються поставлені перед ними завдання.

Однією з обов'язкових умов здійснення процесу виробництва є забезпечення його виробничими запасами. Відмінною особливістю їх є одноразове використання в процесі вироб-

ництва, перенесення всієї вартості на собівартість виготовленої продукції (виконаних робіт, послуг). Тому контроль за збереженням матеріальних ресурсів, раціональним використанням їх у виробництві має велике значення.

Сьогодні сільськогосподарські підприємства потребують суттєвого реформування структури управління господарською діяльністю. При цьому велике значення має визначення мінімальної величини виробничих запасів на підприємствах, оскільки матеріальні витрати на цих підприємствах займають найбільшу питому вагу.

Особливістю сільськогосподарського виробництва є те, що як виробничі запаси воно використовує значну частину виробленої власної продукції у вигляді кормів, насіння, а також продукти і відходи, одержані від переробки продукції у власному господарстві чи на стороні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Свій внесок у розвиток теорії та практики обліку виробничих запасів зробили такі вітчизняні вчені, як: Ф. Бутинець, Т. Бутинець, В. Завгородній, В. Сопко, А. Сук, С. Голов, П. Саблук, Н. Чебанова, М. Телегунь, Я. Гончарук, В. Швець, та інші.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті — виявлення проблем обліку виробничих запасів на сільськогосподарських

підприємствах, а також пошук шляхів їх вирішення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", затвердженим наказом Міністерства фінансів України № 246 від 2.11.99 р., визначаються методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси та її розкриття у фінансовій звітності.

За цим стандартом запаси — це активи, які:

- утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;

- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;

- утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [4].

У бухгалтерському обліку виокремлюють поняття "виробничі" запаси, що означають предмети праці, призначені для оброблення, перероблення або використання у промисловому виробництві чи для господарських потреб, а також засоби праці, які відповідно до чинних положень входять до складу оборотних засобів як малоцінні та швидкозношувані предмети [5]. Облік виробничих запасів ведеться на рахунку 20 "Виробничі запаси", який має відповідні рахунки [2; 3].

Проте, існують проблеми ведення податкового обліку виробничих запасів, які ускладнюються через те, що Планом рахунків не передбачено окремих синтетичних рахунків для обліку валових витрат і валових доходів.

Для полегшення ведення податкового обліку та складання звітності пропонується на підприємствах впровадити план рахунків для податкового обліку, який би враховував відображення всіх даних для складання податкової звітності. Протягом звітного періоду потрібно складати накопичувальні відомості та журнали безпосередньо з податкових платежів і відрахувань за рахунками податкового обліку.

Все це дозволить зменшити обсяг роботи бухгалтерів підприємств, що, в свою чергу, дозволить зменшити помилки та розбіжності між фінансовим та податковим обліками, а також зменшити затрати на ведення обліку на підприємствах.

У результаті дослідження нормативно-правової бази обліку виробничих запасів встановлено, що в умовах різного тлумачення сутності окремих господарських операцій фінансовим і

податковим обліком застосування окремих можливостей, наданих національними положеннями (стандартами) щодо організації та методики обліку запасів на підприємствах, не має достатньої ефективності. Наприклад, у фінансовому обліку вартість вибуття запасів унаслідок неможливості визнання їх активами відображається у витратах підприємства, а у податковому обліку — не впливає на об'єкт оподаткування податком на прибуток.

У період переходу до повноцінної ринкової економіки автоматизація бухгалтерського обліку, точність і оперативність інформації є вирішальним фактором успішного розвитку економіки України.

Для покращення оперативності обліку, поліпшення якості економічної інформації та управління, полегшення аналізу ведення діяльності необхідно автоматизувати ведення обліку, використовуючи програму "1С:Підприємство", яка сьогодні є найпоширенішою серед автоматизованих програм для бухгалтерії підприємств. Це пояснюється багатьма функціональними можливостями, доступністю програми для навчання. На наш погляд, ця програма є найбільш придатною, раціональною, простою для користування.

Організація автоматизованого складського обліку дозволить розв'язати наступні завдання обліку:

- контроль за виконанням договірних зобов'язань за кожним постачальником;

- відхилення фактичних матеріально-виробничих запасів від нормативних;

- спостереження за рухом матеріально-виробничих запасів за місцями зберігання і споживання.

Комп'ютеризація обліку виробничих запасів дозволить вирішити проблему аналітичного обліку. Якщо при застосуванні паперових форм обліку збільшення рівнів деталізації аналітичного обліку та переліку об'єктів аналітики вимагає збільшення кількості облікових працівників, то при застосуванні комп'ютерної техніки можна ефективно вести аналітичний облік з будь-яким рівнем деталізації та широкою номенклатурою аналітичних об'єктів. Реєстрація операцій в хронологічному і системному порядку в розрізі синтетичних та аналітичних рахунків, яка раніше здійснювалась окремо, поєднується в одному робочому процесі. При цьому контроль за тотожністю даних аналітичного та синтетичного обліку забезпечується автоматично. При паперових формах обліку операції накопичення даних в облікових реєстрах, обчислення підсумків та перенесення даних між

обліковими регістрами потребують великих затрат живої праці та завжди пов'язані з помилками. При застосуванні комп'ютерів ці операції виконуються без участі людини.

Таким чином, за умови, що при застосуванні комп'ютерів не копіюється жодна з паперових форм, а ведеться єдиний хронологічний реєстр — Журнал операцій — забезпечується технічний механізм, а при належній організації первинного документування та документообігу — господарський.

Тому для підвищення ефективності управління економікою першочергового значення набуває створення інформаційних систем, які збирають, накопичують, зберігають, опрацьовують і видають користувачу інформацію у вигляді даних, необхідних для виконання функції управління економічним об'єктом.

З метою вдосконалення обліку виробничих запасів при вирішенні питання достовірності оцінки при оприбуткуванні виробничих запасів усі витрати, передбачені ПБО 9 "Запаси", крім сум, сплачених постачальникам, пропонується розмежувати на транспортні й заготівельно-складські і доповнити іншими витратами, не передбаченими стандартом, але пов'язаними із придбанням або зберіганням таких активів. Вдосконалення обліку і контролю виробничих запасів необхідно здійснювати в умовах автоматизованого опрацювання даних і забезпечення правильного і своєчасного документування операцій з придбання, руху і витрачання виробничих запасів.

Пропонується комп'ютеризація складського обліку. Організація автоматизованого складського обліку з управління матеріально-виробничими запасами дозволить розв'язати такі задачі обліку.

— контроль за виконанням договірних зобов'язань за кожним постачальником;

— відхилення фактичних матеріально-виробничих запасів від нормативних;

— спостереження за рухом матеріально-виробничих запасів за місцями зберігання і споживання.

Для підвищення ефективності використання матеріально-виробничих запасів пропонується:

— переглянути норми витрат матеріальних ресурсів на одиницю продукції.

— з'ясувати можливості придбати (чи залучити на умовах лізингу) більш економічних видів обладнання;

— оцінити можливості зменшувати втрати сировини у відходах виробництва;

— переглянути основних постачальників

сировини, аби їх диверсифікувати, зменшити кількість посередників та виявити можливості дешевше закуповувати безпосередньо у виробників необхідні сировину та матеріали.

Розв'язання задач оперативного економічного аналізу виробничих запасів за допомогою комп'ютерів дасть можливість підвищити якість оперативного управління не лише в процесі їх витрачання, але й на всіх інших етапах — моделювання, нормування, забезпечення. Впровадження результатів дослідження дозволить володіти економічною інформацією, яка відображає стан виробничих запасів, що буде сприяти ефективному прогнозуванню та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень з метою оптимізації виробничих запасів і одержання високих результатів господарювання.

ВИСНОВКИ

Отже, внесення запропонованих змін, впровадження їх у практику буде сприяти впорядкуванню бухгалтерського обліку виробничих запасів та відображення їх наявності в бухгалтерському балансі.

Література:

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р. за № 996-XIV (зі змінами і доповненнями).

2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом МФУ від 30.11.99 р. № 291.

3. Інструкція з застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом МФУ від 30.11.99 р. № 291 (зі змінами і доповненнями).

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 "Запаси", затв. наказом МФУ від 31.03.99 р. № 87 (зі змінами і доповненнями).

5. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / За редакцією проф. Ф.Ф. Бутинця. — 6-е вид., доп. і перероб. — Житомир: ПП "Рута", 2005. — 756 с.

6. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський і фінансовий облік на підприємствах України: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / За редакцією Н.М. Ткаченко. — 6-те вид. — К.: А. С. К., 2005. — 734 с.

Стаття надійшла до редакції 21.10.2011 р.